

Anmeldelse af:

Når sociale platforme udfordrer demokratiet

Anmeldt af **Jens Reedtz Nedergaard**, selvstændig konsulent og medlem af Forum for fremtidens folkestyre.

Anmeldelsen udtrykker kun anmelderens egne holdninger.

Algoritmer. Ekkokamre. Mørke dynamikker. Sociotekniske konstruktioner. Misinformation.

Ordene beskriver en digital virkelighed, som de fleste af os navigerer i dagligt, men som vi sjældent formår at gribe i sin fulde kompleksitet. I Magtudredning 2.0-publikationen **Når sociale platforme udfordrer demokratiet**, forsøger forfatterne at gøre netop dette: at kortlægge det usynlige maskineri, der får hadefuldt indhold og misinformation til at trives, og analysere, hvordan dette maskineri underminerer den demokratiske samtale.

Forfatterne bag bogen er lederen af den nye magtudredning, professor Michael Bang Petersen samt professor Anja Bechmann, begge prominente forskere fra Aarhus Universitet med omfattende ekspertise inden for politisk kommunikation og digitale medier. Ved at trække på deres omfattende forskning leverer de en glimrende analyse af demokratiets tilstand på de såkaldte sociale medier.

Bogen placerer sig i et vigtigt spændingsfelt. Hvor den offentlige debat ofte forfalder til enten en teknologisk determinisme (hvor algoritmerne er "onde") eller en individuel moralisering (hvor brugerne blot mangler kritisk sans), foreslår denne publikation en mere nuanceret tilgang. Forfatterne betragter sociale platforme som *socioteknologiske konstruktioner*. Det er en afgørende præmis, for det flytter fokus fra blot at handle om software til at handle om et komplekst økosystem, hvor teknologi og menneskelig adfærd gensidigt forstærker hinanden.

Distinktionen mellem had og misinformation: To forskellige angreb på demokratiet

En væsentlig del af bogens energi bruges på at skelne mellem to af de mest dominerende "mørke dynamikker": had og misinformation. Selvom de ofte optræder side om side, fungerer de på forskellige måder og angriber demokratiet fra to forskellige vinkler:

- **Misinformationen** er et angreb på det *epistemiske* fundament i vores demokrati. Den udfordrer selve idéen om en fælles sandhed. Når falske narrativer spredes, handler det ikke blot om "fejl" i informationen, men om at skabe en tilstand af permanent tvivl, hvor borgerne ikke længere kan blive enige om de grundlæggende fakta, som en politisk beslutningsproces hviler på. Hvis vi ikke kan blive enige om, hvad der er sandt og falsk, bryder den demokratiske samtale sammen, fordi der ikke længere findes et fælles udgangspunkt.
- **Hadefuldt indhold** er derimod et angreb på det *sociale* fundament. Hvor misinformationen forvirrer, så ekskluderer hadet. Ved at dehumanisere modstandere eller marginaliserede grupper skaber hadet et miljø, hvor visse stemmer bliver så utrygge, at de trækker sig fra debatten. Det er her, den "støj-censur" opstår, som forfatterne berører: Det er ikke en officiel censur, men en atmosfærisk censur, hvor frykten for chikane og had gør, at den moderate midte forsvinder.

Samlet set skaber disse to dynamikker en giftig cocktail: Misinformationen fjerner sandheden, og hadet fjerner trygheden. Resultatet er et demokratisk handlerum, der skrumper i takt med, at de mørke dynamikker får lov at diktere dagsordenen.

Det sociotekniske økosystem: De synlige og usynlige aktører

En af bogens stærkeste pointer er analysen af platformene som et økosystem af aktører. Forfatterne gør det klart, at det ikke er en lineær proces, hvor techgiganterne blot “påfører” os noget ondt. Det er i stedet et komplekst samspil:

- **Techgiganterne:** De leverer infrastrukturen. Deres primære mål er profit via engagement, hvilket betyder, at deres algoritmer er designet til at fremme det, der fanger vores opmærksomhed. Desværre er det ofte det spektakulære, det vrede og det kontroversielle, der trigger vores psykologiske impulser.
- **Aktivister og strategiske aktører:** Disse aktører forstår platformenes logik og udnytter den bevidst. De ved, at polarisering skaber rækkevidde, og bruger derfor bevidst mørke dynamikker til at flytte den politiske diskurs.
- **Politikere:** De er både ofre for og brugere af systemet. Nogle navigerer i dynamikkerne for at vinde terræn, hvilket risikerer at legitimere den samme polarisering, som de i teorien bør bekæmpe.
- **Brugere:** Vi er alle medskabere af indholdet. Når vi klikker, deler eller blot “kigger med” på en hadefuld tråd, fodrer vi algoritmen og signalerer, at dette indhold er værdifuldt.

Denne systemiske tilgang er befriende, fordi den fordeler ansvaret. Men her opstår også et af bogens mest mærkbare blindpunkter: Den manglende vægtning af det store mørketal af falske profiler og automatiserede bot-netværk. Selvom bogen taler om “aktivistiske aktører”, overses det i høj grad, at en betydelig del af det had og den misinformation, der flyder gennem systemet, ikke nødvendigvis kommer fra rigtige mennesker.

Spøgelsesbefolkningen: Når maskiner simulerer folkestyret

Hvis vi virkelig skal tale om et økosystem, må vi også tale om de parasitære elementer – profiler uden menneskeligt ophav. Det er her, analysen i publikationen bør være mere aggressiv.

Det handler ikke kun om, at misinformation spredes, men om fænomenet *astroturfing* – hvor bots skaber en illusion af, at en bestemt holdning er bredt understøttet. Når tusindvis af falske profiler angriber en person eller støtter en ekstrem holdning, skaber det en falsk konsensus. For den almindelige bruger ser det ud som om, at “alle mener det her”, hvilket kan føre til en hurtig radikaliserende eller en følelse af isolation for dem med moderate holdninger. En teknik vi har set anvendt bl.a. under Brexit-afstemningen, præsidentvalgene i USA og senest delstatsvalgene i Tyskland.

Tidligere krævede politisk propaganda statslige ressourcer som radio og tv. I dag kan en enkelt aktør med et bot-netværk simulere en folkebevægelse. Dette er ikke blot en “støj-censur”, men en aktiv forvridning af den demokratiske virkelighedsopfattelse. At bogen ikke i højere grad adresserer dette “spøgelses-demokrati”, er en mangel, da det fundamentalt ændrer præmissen for, hvem vi egentlig er i dialog med på sociale medier.

Kritisk refleksion: Fra diagnose til digital suverænitæt

Hvis man læser publikationen med et kritisk blik, fungerer den primært som en *diagnose* snarere end en *behandlingsplan* – en position som forskerne bag magtudredningen, ifølge dem selv, bevidst har valgt. Bogen er fremragende til at kortlægge, hvorfor det går galt, og den viser med al tydelighed, at vi ikke kan løse problemerne ved blot at “uddanne” brugerne i kildekritik, da en væsentlig del af problemet ligger i selve det systemiske og i infrastrukturen.

Spørgsmålet er, om vi overhovedet gennem moderation og lovgivning kan “rette” på de nuværende platforme, når deres grundlæggende arkitektur er bygget på kommerciel udvinding af opmærksomhed. Her må vi bevæge os fra blot at regulere Big Tech til at tale om *digital social suverænitet*.

Hvis vi accepterer, at sociale platforme i dag er blevet kritisk infrastruktur på linje med vand, el og veje, må vi også acceptere, at denne infrastruktur ikke kan overlades til globale virksomheder, der ikke er underlagt demokratiske normer eller strategiske nationale interesser. Løsningen er ikke blot bedre moderering, men skabelsen af en *fælles digital infrastruktur* – et ikke-kommercielt, almennyttigt alternativ til Big Tech.

For at modvirke de mørke dynamikker og genvinde suveræniteten, bør vi implementere en række systemiske tiltag, bl.a.:

- **Sikring af ægte profiler gennem verificering:** For at knuse “spøgelsesbefolkningen” af bots og trolde må vi implementere verificering, som vi kender det fra MitID/AltID. Ved at verificere, at brugeren er et rigtigt menneske, fjerner vi fundamentet for astroturfing og koordinerede angreb, uden at give afkald på den nødvendige demokratiske anonymitet. Anonymitet skal være muligt for beskyttelse af whistleblowere og dissidenter, men verificerede profiler skal have en tydelig markering. Dette vil gøre det muligt for brugeren at skelne mellem et autentisk menneske og en potentiel bot.
- **Borgercentreret design fremfor profit-algoritmer:** Vi skal erstatte afhængighedsskabende algoritmer med design, der sætter borgeren i centrum. Det betyder et opgør med kommerciel annoncering som primær drivkraft, så den offentlige samtale ikke længere bliver styret af, hvad der skaber flest klik, men af hvad der skaber sund demokratisk dialog. Platformene bør aktivt identificere og markere mistænkelig, automatiseret adfærd.
- **Fælles infrastruktur og Interoperabilitet:** Vi må bryde tech-giganternes “lock-in” ved at udvikle standardiserede protokoller i opbygningen af ny fællesejet infrastruktur. Med inspiration fra andelsbevægelsen kan en sådan infrastruktur udmøntes af en eller flere erhvervsdrivende fonde eller medlemsejede virksomheder, så borgerne får reel indflydelse på design og platformsvalg.

Afrunding: Investering i demokratiets digitale fundament

Når sociale platforme udfordrer demokratiet, er et nødvendigt og skarpt bidrag, der flytter debatten fra overfladiske frustrationer til en dybere forståelse af magt og struktur. Den minder os om, at demokrati ikke er en statisk tilstand, men en praksis, der kræver et specifikt miljø for at overleve. Når dette miljø bliver erstattet af profitdrevne algoritmer, der belønner konflikt fremfor konsensus, og hvor sandheden drukner i bot-genereret støj, er demokratiet reelt i fare.

For at redde det digitale folkestyre er det derfor ikke nok at forstå dynamikkerne; vi må handle strukturelt. Vi står i Danmark i en unik position til at tage lederskab i skabelsen af en ny, almennyttig, etisk digital infrastruktur, der kan fungere som et demokratisk testlaboratorium.

Det er på tide at anskue investeringen i alternative sociale platforme - ikke som en teknologisk udgift, men som en investering i demokratiets fundament. Uden en suveræn infrastruktur og et fundament af autentiske mennesker vil den demokratiske samtale forblive et ekko-kammer for algoritmer, manipulation og kommercielle interesser.

Bogen **Når sociale platforme udfordrer demokratiet** kan købes hos Aarhus Universitetsforlag eller downloades gratis her: <https://unipress.dk/udgivelser/n/naar-sociale-platforme-udfordrer-demokratiet/>